گوڵەکانی ئازار

شارل بۆدلێر
لە فەرەنسییەوە: زەنوون بیلال محەمەد عەلی
(سوێد)

شکۆ

بەرزتر لە زەلکاوەکان، بەرزتر لە دۆڵەکان،
لە شاخەکان، لە دارستانەکان، لە هەورەکان، لە
دەریاکان.
لەودیوی خۆرەوە، لەو دیوی ئاسمانەکانەوە،
لەو دیوی تخووبی فەلەکە ئەستێرە دارەکانەوە،

ڕۆحەکەم تۆ بە ئەسپایی دەجووڵێیتەوە
هەروەک مەلەزانێکی چاک کە لە ناو شەپۆلدا
دەبووریێتەوە،
تۆ بە شادی؛ فراوانییەکی قووڵ بە چێژێکی سەمەر و
نێرانە دەبڕیتەوە

هەڵفڕە! گەلێ دوور لەم بۆنە گەنیوە پەتاوییانە؛
بڕۆ خۆت لەناو هەوای بەرزدا، بسمیل کە
ئەو ئاگرە گەشەش کە بۆشاییە ڕوونەکان پڕ دەکاتەوە،
هەروەک شەرابێکی سازگاری خواوەندی بخۆوە.

لە پشت پەژارە و خەمە بەرینەکانەوە
کە (بوون)ی تەماوی؛ بە کێشی خۆیان بارگەدار
دەکەن،
بەختەوەرە ئەو کەسەی بتوانێ بە شاباڵێکەوە
بەرەو کێڵگە ڕووناک و ڕوونەکان دەرپەڕێ!

ئەوەی بیرەکانی وەک جوڕە پۆنپە(١)
سپێدەیەک بەرەو ئاسمانەکان سەربەست لە شەقەی
باڵی دەدا
– ئەوەی لەسەر ژیان دەخولێتەوە و بە سانایی
لە زمانی گوڵ و شتە بێدەنگەکان دەگا!

دوژمن

گەنجیم هیچ نەبوو جگە لە ڕەشەبایەکی تاریک،
بێرە و بەوێ چەند خۆرێکی ڕەوشەن بەنێویدا تێپەڕین؛
برووسک و باران بێستانەکەمیان بەچەشنێ کاول کرد،
کە تەنیا چەند میوەیەکی قورمزی کەمی لێ جێماوە.

ئەوەتە کە هەستم بە پاییزی بیرەکان کردووە،
کە دەبێ بێڵ و شەنە بەکار بهێنرێ،
بۆکۆکردنەوەی زەوییە لافاو بردووەکان سەرلەنوێ،
لەو جێیانەی ئاو چەند قۆرتێکی گەورەی وەک گۆڕی لێ هەڵکەندووە.
کێ دەزانێ ئەگەر گوڵە نوێیەکانی کە خەونیان پێدەبینم
لەناو ئەو خاکە شۆڕراوە وەک چەو و
ئەو خۆراکە سۆفییانەی کە دەیانبووژێنێتەوە، بدۆزنەوە؟

ئەی ژان! ئەی ئازار! کات ژیان دەخوا،
دوژمنە ئاڵۆزەکەش کە دڵمان دەکرۆژێ
بەو خوێنەی لێمان دەڕژێ گەشەدەکا و بەهێز دەبێ!

سروودێک بۆ جوانی

لە قووڵایی ئاسمان دێی یا لە بۆشایی دەردەچی
ئەی جوانی؟ سەیرکردنە دۆزەخییە خواوەندییەکەت
چاکە و تاوان بە پەشۆکاوی دەڕێژێ
لەبەر ئەوە دەکرێ بە بادە بەراورد بکرێی.

لەناو چاوت جێگەی خۆرئاوابوون و سپێدە دەبێتەوە
تۆ وەک ئێوارەیەکی ڕەشەبادار گوڵاو پەرش دەکەی!
ماچەکانت شەرابی(٢) ئەڤین و دەمت جەڕڕەی شادی
کە پاڵەوان خاو دەکەنەوە و زارۆک نەبەرد دەکەن

لە قووڵایی تاریکیدا دەربچی یا لە ئەستێرەکانەوە بێیتە خوارەوە؟
چارەنووسی هەوەسدار وەک سەگ بەدوای ئەتەکەکانت دەکەوێ
تۆ بێ مەبەست شادی و نەگبەتی دەچنی.
تۆ حوکمڕانی گشت دەکەیت و بەرپرسیاری هیچ نیت.

تۆ لەسەر مردووان دەڕۆی ئەی جوانی، کە گاڵتەیان پێدەکەی؟

لەنێو خشڵەکانت؛ ترس کەمتر سەرنجڕاکێش نییە،
کوشتنیش لەنێو ملوانکە هەرە بە نرخەکانت،
لەسەر سکی بە فیزت بە سۆزەوە سەما دەکا.

سەرسامی ساتی بەرەو تۆ دەفڕێ ئەی شەمع،
قرچە قرچ بکە! گڕبگرەو بێژە: با ئەم هەڵاوە پیرۆز بکەین!
ئەڤینداری هەناسەسوار بەسەر شۆخەکەی چەمایتەوە
وەک گیان بدا دەستبازی لەگەڵ گۆڕەکەی دەکا.

لە ئاسمانەوە بێیت یا لە دۆزەخ، گرنگ نییە،
ئەی جوانی! ئەی دێوی زەبەلاح، زراوبەری ساویلکە!
ئەگەر چاوت، خەندەت، پێت دەرگای بێپایانیم بۆ بکەنەوە
کە خۆشم دەوێ و هەرگیز ئاشنای نەبوویمە؟

لەلایەن شەیتان یا لە خوداوە بێت گرنگ نییە هەرچۆن بێ
ئەی فریشتە! ئەی سیرێن(٣) ئەی شۆڕە ژن!
ئەی جنۆکەی چاو قەدیفەیی، ئەی ئاواز، عەتر و گوڵاو درەوشانەوە، ئەی تاکە شاژنم!
گەر گەردوون تۆزێک برازێنێتەوە و ساتەکان سووک و خێرا؟

شارل بۆدلێر

بۆدلێر، کوڕی «ژۆزێف فرانسوا بۆدلێر»ە کە قوتابی فەیلەسووفەکانی سەدەی هەژدەیەم و یەکێ بووە لە ئارەزوومەندانی هونەر و نیگارکێشان، شارل بۆدلێر لە ساڵی (١٨٢١) لە پاریس لە دایک بووە. لەتاو ئازار و حەژمەتی مردنی باوکی لە ساڵی (١٨٢٧) و مێردکردنەوەی دایکی بۆ ساڵی دوایی بە فەرماندە «ئۆپیک»ی ئەندامی داهاتووی ئەنجومەنی پیرانی سەردەمی ئیمپراتۆری ئەوسا، ڕق و کینەیەکی زۆر دڕندە دەردەبڕێ. لە قوتابخانەی ناوخۆیی شاری لیۆن و دوایی لە فێرگەی لوویس لۆگران دووچاری هەستی یاخیبوون دەبێ دژ بە چارەنووسەکەی، بۆ گۆڕینی ڕێڕەوی لە پیشەی ئەدەبییەوە کە بۆدلێر هەوڵی بۆ دەدا، خێزانەکەی لە ساڵی (١٨٤١) بە کەشتییەک کە

بەرەو هیند دەڕوا؛ ڕەوانەی دەکەن. لە دوورگەی بۆربۆن دەوەستێ، بەڵام چێژێکی سەیرو سەمەری ئێکزۆتیکی بۆ دەمێنێتەوە لە سەفەرەکەی. لە گەڕانەوەی بۆ پاریس داوای کەلەپوور و میراتی باوکی دەکا کە لە ماوەی چەند ساڵێکی ژیانی بۆ هێمنی و سەرگەردانی بەناوی نموونەی بێهاوتای لۆکس و سەڵتەنەت لەناوی دەبا.

لەگەڵ ژان دیوڤال پێوەندی دروست دەکا و هەر لەوساوە چەند هۆنراوەیەکی «گوڵەکانی ئازار» دەنووسێ. لە ترسی دەستبڵاوی لە ڕادەبەدەری بۆدلێر، خێزانەکەی لە ساڵی (١٨٤٤) چاودێرێکی دادگەیی دەسەپێننە سەری کەوا سنوور بۆ خەرجییەکانی دادەنێ و بەرەو ژیانێکی لانەواز پەلکێش دەکرێ. لەگەڵ ساڵۆنەکان ساڵانی (١٨٤٥ و ١٨٤٦) خۆی بۆ ڕەخنەی هونەر تەرخان دەکا.

بە نووسراوەکانی ئێدگار ئەلان پۆ ئاشنا دەبێ و تا ساڵی (١٨٥٥) چیرۆکەکانی پۆ وەردەگێڕێ. وەک چێژوەرگرێک لە جوانی؛ بەشداری لە شۆڕشی ساڵی (١٨٤٨) دەکا و بەردەوام دەبێ لە بڵاوکردنەوەی هۆنراوەکانی لە گۆڤاری جۆراوجۆر.

لە ساڵی (١٨٥٧) سەرجەمی بەرهەمی «گوڵەکانی ئازار» بڵاودەکاتەوە، بەڵام بەبێ ڕەوشتی تاوانباردەکرێ و ناچار دەبێ چەند بەشێک لە شاکارەکەی دەربێنێ. نەخۆشی زۆر ماندوو و وەڕسی دەکا؛ بەکارهێنانی داو و دەرمانی زۆر و حەشیشە و قەرزاریش لە لایەکی تر.. هەر لەبەر ئەوە خۆی تەرخان دەکا بۆ چەند کارێک کە پارووی ژیانی لێ پەیدا بکا، بەڵام ڕووناکبیری و زیرەکی ڕەخنەیی بۆدلێر لەگەڵ بلیمەتی نووسەر و هونەرمەندانی وەک تۆماس دوکێنسی(٤) ڤاکنەر(٥) گیس(٦) ئاشنای دەکا.

لە ماوەی یەکێ لە گەشتە ناهومێدەکانی کۆنفرانسەکانی بێلجیکا لە ساڵی (١٨٦٤) چەند هۆنراوەیەکی پەخشانی بڵاودەکاتەوە. جارێکی دیکە لە ساڵی (١٨٦٦) سەفەری بێلجیکا دەکا و لەوێ زۆر کوشندە نەخۆش دەکەوێ و زمانی دەگیرێ و ئیفلیج دەبێ. لە (٣١) مانگی ٨ ساڵی (١٨٦٧) لە پاریس کۆچی دوایی دەکا و چەند هاوڕێیەک تەرمەکەی بەڕێ دەخەن و لە گۆڕستانی مۆنپارناس دەیشارنەوە. «هۆنراوە بچکۆڵە پەخشانییەکان» یا «خاکەسەری پاریس»(٧) تا ساڵی (١٨٦٩) چاپ ناکرێن.

پەراوێزەکان:

١- وشەی (Alouettes) لە تێکستە شیعرییەکە بەکۆ بەکاربردراوە، ڕەسەنی وشەکە لاتینییە. (al auda) بەرامبەر ئینگلیزییەکەی (lark)ەیە. (وەرگێڕ)

٢- شەراب: لە تێکستە شیعرییەکە وشەی (Philtre) فیلتر بەکارهاتووە، بەرامبەر لاتینییەکەی (Philtrum)ە. فیلتر: شەرابێکی تەلیسماوییە تایبەتە بۆ هاندانی خۆشەویستی.

٣- سیرێن (Sirene) فریشتەی دەریا، بوونەوەرێکی ئەفسانەییە نیوەی ژنە و نیوەکەی دیکەی ماسییە. سیرێن بە مانای «شۆڕەژن»یش بەکاردێ. (وەرگێڕ)

٤- تۆماس دوکینسی «١٧٨٥-١٨٥٩» لە گرینهەیس لە مانچستەر لە دایک بووە. نووسەری «دان پێنانی ئەفیونخۆرێک» (١٨٢١) و وتاری «لەو کوشتنەی بە یەکێ لە هونەرەجوانەکان دادەنرێ»یە. (١٨٢٧).

٥- ڤاکنەر. ریچارد مۆسیقاسازی ئەڵمانی ڤاکنەر (١٨١٣ - ١٨٨٣) لە لایبزگ لەدایک بووە. دانەری خوێنبەری خێو (١٨٤١) تانهاوزەر (١٨٤٥) لۆهێنگرین (١٨٤٨) زنجیرەی نووبێلوونگ، ناونراو بە چوارینەکان (١٨٧٤)، تریستان و ئیسۆڵد (١٨٥٩)، فێڵبازەکانی نورێمبێرگ (١٨٦٧)، پارسیفال (١٨٨٢)، ڤاگنەر خاوەن بلیمەتی و توانایەکی دەگمەن بووە. خۆی قەسیدەی ئۆپێراکانی دەنووسی کە هەمیشە لە ئەفسانە میللییەکانی ئەڵمانیا وەرگیرابوون.

٦- کۆنستانتین گیس (١٨٠٢-١٨٩٢) نیگارکێشی فەڕەنسی لە هۆڵەندا لە دایک بووە. بۆدلێر نازناوی «نیگارکێشی ژیانی نوێ»ی پێدابوو. بە یەکێ لەو نیگارکێشانە دەژمێردرێ کە بەسەرهاتەکانی ئیمپراتۆری دووەمی بە جوانی کێشاوە.

٧- «هۆنراوە بچکۆڵە پەخشانیەکان» یا «خاکە سەری پاریس» بە فەڕەنسی «Les Petits Poemes en Prose on Spleen de Paris» ناونیشانی دوا سەرجەمی بەرهەمی «بۆدلێر»ە کە پاش کۆچی دوایی لە ساڵی (١٨٦٩) چاپ کرا.

سەرچاوە:

Charles Baudelaire les Fleurs du mal Collection dirigee Par Claude Aziza Presses Pocket, 1989.

سەرنج:

لەبەر ئەوەی شیعری (شارل بۆدلێر) شیعری فرە ڕەهەند و کراوەن و تەئویلی هەمەچەشن هەڵدەگرن و بە یەک وەرگێڕان هەقی خۆیان وەرناگرن، بۆیە ئەم وەرگێڕانەش بڵاودەکەینەوە.

(ڕامان)